

Gezegen Raporu

İki yılda bir yayımlanan Yaşayan Gezegen Raporu'nun 2022 verileri küresel ölçekte en büyük kaybın tatlı su habitatlarındaki türlerde olduğuna işaret ediyor.

Son 50 yılda dünya üzerinde yaşayan omurgalı türlerin yüzde 69'u azaldı. İki yılda bir yayımlanan Yaşayan Gezegen Raporu'nun 2022 verilerine göre 50 yıldan kısa bir sürede omurgalı türlerin popülasyonlarında üçte iki oranında keskin bir düşüş olduğu görüldü. Rapora göre dünya genelinde düşüşün en önemli nedenleri arasında habitat kaybı, kaynakların aşırı kullanımı, istilacı yabancı türler, kirlilik, iklim değişikliği gibi etkenler yer alıyor.

SON 50 YILDA OMURGALI TÜRLERİN ÜÇTE İKİSİ AZALDI

WWF (Dünya Doğayı Koruma Vakfı) ve Londra Zooloji Derneği'nin (ZSL) hazırladığı Yaşayan Gezegen Raporu 2022 yayımlandı. İki yılda bir yayımlanan Yaşayan Gezegen serisinin 2022 sayısı, ortalama insan ömründen kısa bir sürede omurgalı yaban türlerinin popülasyonlarının yüzde 69 oranında azaldığını ortaya koyuyor.

KÜRESEL ÖLÇEKTE EN BÜYÜK DÜŞÜŞ TATLI SU TÜRLERİNDE

Yarım yüzyıldır doğanın sağlığını takip eden Yaşayan Gezegen Endeksi, dünya genelinde memeli, çift yaşamlı, balık, sürüngen ve kuş popülasyonlarını izleyen bir erken uyarı sistemi vazifesi görüyor. Bugüne kadar elde edilen en kapsamlı bulguları içeren 2022 raporu, 1970 ve 2018 yılları arasında dünya genelinde izlenen türlerin popülasyonlarında yüzde 69 oranında keskin bir düşüş yaşandığını gösteriyor. Bölge bazında en büyük düşüşün yaşandığı yer ise yüzde 94 ile Latin Amerika olurken, küresel ölçekte en büyük düşüş yüzde 83 ile tatlı su habitatlarındaki türlerde görüldü.

GEZEĞENİN YÜZDE BİRİNİ KAPLIYOR, KIYISINDA NÜFUSUN YARISI YAŞIYOR

Tatlı su habitatlarının, omurgalı türlerinin üçte birini de içeren zengin bir biyoçeşitliliğe ev sahipliği yaptığının altı çizilen raporda, şu bilgilere yer veriliyor: “Tatlı su aynı zamanda evsel kullanım, enerji üretimi, gıda güvenliği ve endüstri açısından insan hayatı ve refahı için de gerekli. Tatlı su kaynakları gezegen yüzeyinin sadece yüzde 1'inden daha azını kapsasa da, insan nüfusunun yüzde 50'sinden fazlası bir tatlı su kütlelerinin 3 km yakınında yaşıyor. Bu yakınlık; kirlilik, doğal kaynaklardan su çekimi veya su akışına müdahale, türlerin aşırı tüketilmesi ve istilacı türler yoluyla birçok biyoçeşitlilik sıcak noktası 182 de dâhil olmak üzere tatlı su türleri ve habitatları için bir tehdit oluşturabilir. Tatlı su ortamları birbiriyle yoğun şekilde bağlantılı olduğundan, bu tehditler kolayca yayılabilir. 1.398 memeli, kuş, amfibi, sürüngen ve balık türünden 6.617 popülasyonun izleme verilerine dayanan Tatlı Su Yaşayan Gezegen Endeksi, tatlı su habitatlarının durumuna ilişkin bir gösterge niteliğindedir. 1970 yılından bu yana bu popülasyonlarda ortalama 83'lük bir düşüş görülmüştür.”

BM BİYOÇEŞİTLİLİK ON YILI HEDEFİNİN ÇOK GERİSİNDE KALINDI

2020'den bu yana veri setine 838 yeni tür ve 11.011 yeni popülasyon eklenmesi ile Yaşayan Gezegen Endeksi 2022 bugüne kadarki en büyük veri setini kullandı. 5.230 türün yaklaşık 32.000 popülasyonundan toplanan veriler toplumun doğayla ilişkisini dönüştürmek için geniş tabanlı eylemlerin planlandığı 'BM Biyoçeşitlilik On Yılı'nın hedeflerine ulaşma yolunda çok geride kaldığını gösteriyor.

DÜNYA LİDERLERİNDEN 'DOĞA POZİTİF' BİR DÜNYA TALEBİ

Raporun bulgularını yorumlayan WWF Küresel Direktörü Dr. Marco Lambertini, bugünkü ve gelecek nesillerin refahını tehdit eden ve birbiriyle bağlantılı olan iklim değişikliği ve biyoçeşitlilik kaybı gibi iki acil durumla karşı karşıya olunduğuna dikkat çekerek şöyle konuştu: "Aralık 2022'de düzenlenecek BM Biyoçeşitlilik Sözleşmesi'nin uzun zamandır beklenen 15. Taraflar Konferansı'nda (COP15) bir araya gelecek dünya liderlerinin elinde gezegenin ve insanlığın geleceğini etkileyecek bir fırsat var. WWF, dünya liderlerine biyoçeşitlilik kayıplarını tersine çevirecek ve 2030 yılına kadar 'Doğa Pozitif bir Dünya' yaratmayı taahhüt eden bağlayıcı anlaşma talep ediyor."

TARIM, BALIKÇILIK, ORMANCILIK VE MADENCİLİK DEĞİŞMELİ

Dr. Lambertini bu anlaşmanın doğa kaybına sebep olan sektörlerin hızlı dönüşümü ve gelişmekte olan ülkelere finansal destek sağlanması dahil hızla atılacak adımlar içermesi gerektiğini vurgulayarak şunları söyledi: "Nasıl ki küresel ölçekte belirlenen '2050'ye kadar net sıfır emisyon' hedefi enerji sektörünü yenilenebilir enerji kaynaklarına yönlendirdiyse, '2030'a kadar doğa pozitif' hedefi de doğa kaybına neden olan tarım, balıkçılık, ormancılık, altyapı ve madencilik sektörlerini değiştirerek sürdürülebilir üretim ve tüketime yönelik dönüşümlerine ivme kazandıracak."

DOĞAYI BEDEL ÖDEMEDEN SAVURGANCA KULLANMA DÖNEMİ BİTTİ

WWF-Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı) Genel Müdürü Aslı Pasinli de doğal kaynakları herhangi bir bedel ödemedi, savurgan ve sürdürülemez bir şekilde kullanabileceğimiz yönündeki varsayımların geçersizliğinin artık apaçık ortada olduğunun altını çizdiği değerlendirmesinde, "Bedeller, aşırı hava koşullarından kaynaklanan can ve mal kayıpları, kuraklık ve sellerle ağırlaşan yoksulluk ve gıda

güvenliği sorunu, toplumsal karışıklıklar, artan göç dalgaları ve zoonotik (hayvan kaynaklı) hastalıklar olarak karşımıza çıkmaya başladı” dedi.

‘MİLYARLARCA İNSANIN GEÇİMİ DOĞAYA BAĞLI’

Doğanın kaybının, etik veya ekolojik bir mesele olarak algılanmaktan çıktığını vurgulayan Pasinli, “ekonomimiz, sosyal istikrarımız, bireysel refahımız ve sağlığımız için hayati önemi dikkate alınarak daha geniş anlamda yorumlanıyor ve bir adalet meselesi olarak görülüyor. Çevresel kayıplardan en çok dünyanın en savunmasız toplulukları etkileniyor. Küresel ekonomi ve milyarlarca insanın geçimi doğaya bağlı. İklim, çevre ve toplum sağlığı krizlerini önlemek için biyolojik çeşitlilik kayıplarını önlemek ve hayati öneme sahip ekosistemleri geri getirmek, küresel gündemin en önemli maddeleri haline gelmeli” görüşünü dile getirdi.

EN BÜYÜK TEHDİT DOĞAL YAŞAMI PARÇALAYAN ARAZİ KULLANIMI

2022 Yaşayan Gezegen Raporu, gezegenin bir biyoçeşitlilik ve iklim krizinin ortasında olduğunu ve harekete geçmek için son bir şansın kaldığına işaret ediyor. Rapora göre karada, tatlı sularda ve denizlerde birçok bitki ve hayvan türünün doğal yaşam alanlarını yok eden veya parçalayan arazi kullanımı değişiklikleri, doğaya yönelik mevcut en büyük tehdidi teşkil ediyor. Öte yandan, küresel sıcaklık artışını 1,5 derece ile sınırlandırmayı başaramazsak, önümüzdeki yıllarda iklim değişikliği biyoçeşitlilik kaybının baskın sebebi haline geleceği de raporun uyarıları arasında.

RAPORDA ÖNE ÇIKAN BAŞLIKLAR

İnsan kaynaklı küresel ısınma, dünyanın doğal yapısını değiştirirken kitlesel ölümlere ve bazı türlerin tümüyle yok oluşuna neden oluyor. Derecenin onda biri oranında gerçekleşen her bir birim sıcaklık artışının, bu kayıpları ve insan hayatı üzerindeki olumsuz etkileri artırması beklenirken rapordan öne çıkan bazı başlıklar ise şöyle sıralanıyor:

-Ormanlar iklimin dengelenmesinde kritik öneme sahip. Ancak ormansızlaşma bu hayati işlevin yanı sıra sıcak hava dalgalarının etkisine karşı tampon oluşturma ve tarım alanlarına tatlı su sağlama gibi diğer ekosistem hizmetlerini de tehdit ediyor.

-Günümüz tarımsal gıda sistemlerinin çoğu sürdürülebilir değil ve şu anda yönetildiği şekliyle amaca da hizmet etmiyor. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına ulaşmak için tarımsal gıda sistemleri insanları ve gezegeni besleyecek, adil geçim kaynaklarını geliştirecek ve dayanıklı ekosistemler inşa edecek şekilde dönüştürülmeli.

-İnsanlar neredeyse iki Dünya’da yaşıyor muş kadar fazla ekolojik kaynak tüketiyor. Bu durum gezegenimizin sağlığını ve insanlığın geleceğini yıpratıyor.

-Teknolojik, ekonomik ve sosyal etkenler bakımından köklü, sistemsel bir yeniden yapılanma ile doğanın kötü gidişatını tersine çevirme şansımız olabilir.